

BERGS-COLLEGIUM

Underdåniga Berättelse

om

Förhållandet med Bergshandteringen år 1850.

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

I öfverensstämmelse med den uti Instructionen för Eders Kongl. Majts och Rikets Bergs-Collegium derom meddelade föreskrift, får Collegium nu i underdånighet afgifva Berättelse om förhållandet med Rikets Bergshandtering under år 1850.

Uti de särskilda artiklar, hvaruti den underdåniga Berättelsen är indelad, upptages hvad som för hvarje del af Bergshandteringen i de hänseenden, som nu kunna komma i fråga, funnits vara anmärkningsvärdt; men Collegium kan ej neka sig den tillfredsställelsen, att såsom inledning till sjelfva Berättelsen i underdånighet tillkännagifva, att om 1850 års tillverknings belopp, hvad Jern, Koppar och Silfver vidkommer, jemföras ej mindre med dem, som under år 1849 ägde rum, än ock med medel-beloppen under de tre mellan åren 1834—1848 förflutne qvinqvennier, så visar sig det gynsamma resultat, att 1850 års tillverknings-quantiteter af berörde metaller betydligt öfverskjuta hvarje af de under nyssnämde år och qvinqvennier antecknade, allt på sätt följande uppställning närmare utvisar:

INLEDNING

TILL

Bergs-Collegii underdåniga berättelse om förhållandet med bergshandteringen. – Stockholm, Norstedt, 1835-1858. Täckningsår: 1833-1857.

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. C, Bergshantering. Commerce Collegii underdåniga berättelse för år ... – Stockholm : Norstedt, 1859-1911.
Täckningsår: 1858-1910.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1960.
S. 1. Tab. 1. Produktion av järnmalm, tackjärn samt vissa andra metaller 1836-1950.

Sveriges bergshantering år 1913 : specialundersökning / av Kommerskollegium. – Stockholm : Isaac Marcus, 1917. – 257, 108 s. – (Sveriges officiella statistik).
S. 1-85: Några historiska data rörande den svenska bergshantering [från äldsta tid och fram till 1915].

Bergskollegii underdåniga berättelse om förhållandet med bergshandteringen år 1850.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB), 2010.
Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

**Bergs-Collegii Underdåniga Berättelse om
Förhållandet med Bergshandteringen år 1850**

INNEHÅLL

	Sid.
Inledning.....	1.
1 ^{sta} Artikeln. Jernmalms-brytningen.....	3.
Utfärdade Mutsedlar år 1850 och Mutsedlar som blifvit utgifne på nya anledningar år 1850 [tabell].....	10.
Beviljade hvilostånd år 1850 [tabell].....	11.
2 ^{dra} Artikeln. Tackjerns-blåsningen.....	12.
Tackjerns-tillverkningen efter län år 1850 [tabell].....	12.
Tackjernstillverkningen år 1850 [tabell].....	13.
3 ^{die} Artikeln. Gjutgods-tillverkningen och Gjuterierne.....	17.
Gjutgods-tillverkningen vid Masugnarne år 1850 [tabell].....	17.
Gjutgods-exporten enligt Tullverkets räkenskaper år 1850 [tabell].....	19.
4 ^{de} Artikeln. Stång- och Ämnesjerns-Smidet.....	20.
Smides-Verkstäder med bestämd tillverknings-rätt efter län år 1850 [tabell].....	20.
Smides-Verkstäder med oinskränkt tillverknings-rätt efter län år 1850 [tabell]..	21.
Stångjerns-exporten enligt Tullverkets räkenskaper, omfattande Kalender-året 1850, och destinations-orterne [tabell].....	24.
5 ^{te} Artikeln. Jern-manufactur-tillverkningen.....	25.
Jern-manufactur-tillverkningen år 1850 [tabell].....	25.
Jern-manufactur-exporten år 1850, enligt Tull-verkets Räkenskaper [tabell].....	27.
6 ^{te} Artikeln. De så kallade Ädlare Verken.....	28.
a) Guld-tillverkningen.....	28.
b) Silfver-tillverkningen.....	28.
c) Koppar-tillverkningen.....	30.
Koppartillverkningen i Riket år 1850 [tabell].....	33.
d) Nickel-tillverkningen.....	34.
e) Messings-tillverkningen.....	34.
7 ^{de} Artikeln. Diverse Verk och Inrättningar.....	34.
Koppar-hamrar.....	34.
Bly-smältnings-Verk.....	35.
Zink-Verk.....	35.
Cobolt-Verk.....	35.
Svafvel-Bruk.....	35.
Vitriol-Verk.....	36.
Alun-Bruk.....	36.
Rödfärgs-Verk.....	37.
Blyertz-Verk.....	37.
Porfyr- och Marmor-Bruk.....	37.
Brunstens-brott.....	37.

	Sid.
Stenkols-Verk.....	38.
Tabell, utvisande 1850 års export af här nedan upptagne Bergverks-producter, upprättad i enlighet med Tullverkets Räkenskaper.....	39.
1:0 Nya Smält-härdar.....	40.
2:0 Jern-Manufactur-Verk.....	40.
3:0 Mas-ugn.....	40-41.

BERGS-COLLEGIUM

Underdåniga Berättelse

om

Förhållandet med Bergshandteringen år 1850.

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

I öfverensstämmelse med den uti Instructionen för Eders Kongl. Majts och Rikets Bergs-Collegium derom meddelade föreskrift, får Collegium nu i underdånighet afgifva Berättelse om förhållandet med Rikets Bergshandtering under år 1850.

Uti de särskilda artiklar, hvaruti den underdåniga Berättelsen är indelad, upptages hvad som för hvarje del af Bergshandteringen i de hänseenden, som nu kunna komma i fråga, funnits vara anmärkningsvärdt; men Collegium kan ej neka sig den tillfredsställelsen, att såsom inledning till sjelfva Berättelsen i underdånighet tillkännagifva, att om 1850 års tillverknings belopp, hvad Jern, Koppar och Silfver vidkommer, jemföras ej mindre med dem, som under år 1849 ägde rum, än ock med medel-beloppen under de tre mellan åren 1834—1848 förflutne qvinqvennier, så visar sig det gynsamma resultat, att 1850 års tillverknings-quantiteter af berörde metaller betydligt öfverskjuta hvarje af de under nyssnämde år och qvinqvennier antecknade, allt på sätt följande uppställning närmare utvisar:

	1850 års till- verkning.	1850 års tillverkning öfverstiger tillverkningarne			
		under år 1849 med	i medeltal un- der de 5 åren 1844—1848 med	i medeltal un- der de 5 åren 1839—1843 med	i medeltal un- der de 5 åren 1834—1838 med
Tackjerns-tillverkning . . Sk& Tackjerns-vigt	727,597	120,374	89,304	96,251	194,570
Stång- och Ämnesjerns dito ,, Bergs-vigt	645,934	7,107	42,506	70,683	150,486
Jern-Manufaktur dito ,, dito	86,167	5,202	14,041	13,788	35,956
Koppar-tillverkning ,, Stap.-Stads-vigt	10,102	174	1,464	3,808	3,972
Silfver dito Lödige marker	6,002	570	271	1,822	2,243

Hvad Jern-exporten vidkommer, inträffar ock, om jembörelse på samma sätt anställes, att 1850 års utförsel af Stångjern och Jern-manufaktur, som utgjort tillsammans 645,627 *Skz*, öfverskjuter exporten år 1849 med 19,654 *Skz*, medelexporten under de 5 åren 1844—1848 med 24,502 *Skz*; under åren 1839—1843 med 42,796 *Skz*; samt under de 5 åren 1834—1838 med 105,975 *Skz*, allt i Stapelstads-vigt. Och som under år 1850 Stångjerns-priset uppgått på Stockholms våg till 16 R:dr per *Skz*, har ock förhållandet varit så vida gynnsamt, som detta pris är 1 R:dr högre, än det som år 1849 ägde rum, hvilket sistnämde års pris eller 15 R:dr äfven i medeltal var gällande under de 5 åren 1844—1848; hvar emot under de tvänne qvinqvennierna 1839—1843 samt 1834—1838, Stångjerns-priset efter medelberäkning uppgick, under det förra till 16 R:dr 24 sk., samt under det sednare till 17 R:dr 8 sk., allt i Banko per *Skz*.

I denna underdåniga Berättelse har ock Collegium intagit uppgift på de vid Bruken och Bergverken anställde arbetare, hvarvid Collegium dock får i underdånighet nämna, dels att hit icke blifvit räknade kolare, formän, och åtskillige andre vid Bruk boende, men endast i mindre mohn med sjelfva Bruksrörelsen sysselsatte personer, dels ock att då grufve-brytningen inom vissa orter pågår endast någon tid af året och ofta dervid begagnas tillfälligtvis antagne arbetare, kan någon fullt säker uppgift på antalet af dem icke erhållas; äfvensom, och enär sjömalms-upptagningen icke utgör något uteslutande yrke för vissa personer, deras antal här icke kunnat upptagas.

Sammanlagda antalet af vid Bergverken under året sysselsatte arbetare uppgår till 17,982, fördelade på de serskildta tillverkningarne, på sätt derom under hvarje Artikel i underdånighet förmäles.

1^{sta} **Artikeln.**

Jernmalms-brytningen.

Norrbotten. För tackjerns-blåsningen uti Torneåforss masugn har af Kengis Bruksegare någon mindre brytning år 1850 blifvit anställd på de inom Juckasjervi Socken och Torneå Lappmark befintlige Junusuando, Svappavara och Luotsavara malmberg, äfvenså hafva ock på Gellivare malmberg inom Luleå Lappmark den så kallade Kungs-grufvan samt Gyljens Bolags grufva på vanligt sätt varit under arbete; och har den brutne malmen utgjort:

Inom Juckasjervi Socken	750	Sk æ
samt inom Gellivare Socken	<u>6,175.</u>	6,925.

Ångermanland. De på Ulfön uti Nätra Sockens skärgård befintlige jernmalms-skärpningar hafva äfven år 1850, likasom ären näst förut, endast så mycket blifvit bearbetade, som varit nödigt, för att försvara det inmutade fältet.

Jemtland. Den uti Offerdals Socken för några år sedan uppfunne, så kallade Örnstolsåns jernmalms-anledning, hvarpå, jemte i trakten befintlig myr-malm, tackjerns-tillverkningen uti Rönnöforss nya masugn blifvit grundad, har äfven år 1850 blifvit bearbetad, utgörande malm-vinsten . 4,750.

Herjedalen. De på Blix- och Sörgrufve-jernmalms-fält befintelige skärpningar samt den i granskapet af samma fält belägne, så kallade Förhoppnings-grufvan, hafva Ljusnedals Bruks-egare låtit bearbeta och erhållit malm:

På Blix- och Sörgrufve-fälten	1,080.	
I Förhoppnings-grufvan	<u>210.</u>	1,290.

Helsingland. Af Dalforss och Woxna Bruksegare har brytning blifvit anställd uti de på Gymåsberget uti Woxna Socken befintelige grufvor, äfvensom ock den i Skogs Socken belägne, förledet år å nyo upptagne Magmyre-grufvan blifvit med arbete belagd; och har der den erhållna malmen uppgått till följande belopp:

Vid grufvorne på Gymåsberget	4,800.	
„ Magmyre-grufvan	<u>4,104.</u>	
Summa Sk Bergsvigt 5,904 eller i Tackj. vigt		4,542.
		<u>Transport 14,507.</u>

Sk~~z~~ malm.

Transport 44,507.

Gestrikland. Inom Thorsåkers Socken har grufve-arbetet fortgått så väl uti de 4 äldre grufvorne, som ock uti de på sednare åren dels från ödesmål upptagne, dels å nyo uppfunne malm-anledningar.

Den uppbrutna malmen har uppgått till följande belopp:

Vid Stoll-grufvan	1,678.
„ Nyängs-grufvan	6,296.
„ Göske-grufvan	1,253.
„ Myggbo-grufvan	1,747.
„ Thorsåkers öfrige grufvor	9,321.

Summa Sk~~z~~ Bergsvigt 20,295 eller i Tackj. vigt 15,612.

Upland. Förhållandet med malm-uppfordringen vid Dannemora och på öfriga grufve-fält inom Upsala Län, äfvensom vid de inom Stockholms Län befintelige, så kallade Roslags-grufvorne, har, enligt meddelade uppgifter, varit följande:

Vid Dannemora grufvefält	106,599.
„ Hammarins eller Helsinge-fältet i Alunda	
Socken	3,375.
„ Hargs grufva i samma Socken	5,560.
„ Stenrings grufva i Mörkarla Socken	1,050.
„ Vissa mindre grufvor i Valö, Forssmarks,	
Börstills och Väddö Socknar	1,962.
„ Herrängs grufvefält i Häfverö Socken	17,582.
„ Vigelsbo grufvefält i Valö Socken	22,979.
„ Björsta grufva i Hargs Socken	1,823.
„ Baggbohls grufva i Rasbokihls Socken	1,150.

Summa Sk~~z~~ Victualievigt 162,080 eller i Tackj. vigt 144,038.

Kopparbergs Län. Då många malm-anledningar inom detta Län, särdeles uti Bergslags-socknarne, dels försökningsvis, dels endast någon kort tid under året bearbetas, låter det sig icke göra, att för alla dessa spridda ställen erhålla nog fullständig redogörelse, hvadan ock malm-uppfordringen

Transport 474,157.

Sk& malm.
174,157.

Transport
i sjelfva verket kan antagas något högre, än den visar sig efter meddelade uppgifter, enligt hvilka den år 1850 för hvarje Socken förhållit sig som följer:

Inom Grangärdes Socken	199,453.	
„ Norr- och Söderberkes Socknar	31,914.	
„ Säthers Socken: Bispbergs stora grufva	31,181.	
„ „ „ Bispbergs vestra grufva	9,434.	
„ „ „ vissa mindre grufvor	3,929.	
„ Svärdsjö Socken: Vindkärns-fältet	52,528.	
„ „ „ Sjögrufvan	3,234.	
„ Stora Tuna Socken	22,069.	
„ Åhls Socken	9,849.	
„ Garpenbergs Socken	11,130.	
„ Wika Socken	2,178.	
„ Bjursås Socken	<u>13,131.</u>	390,000.

Westmanlands Län. Uppfordringen utur de på Norbergs särskilda malmfält år 1850 bearbetade grufvor har utgjort . . . 138,657.

hvarjemte inom Westanforss och Skinskattebergs Socknar

blifvit brutne 14,909. 153,566.

Örebro Län. Malm-uppfordringen inom detta Län har år 1850 varit något mindre, än den som under åren näst förut ägde rum, hvar till orsaken uppgifves vara, att malm-inventarierne vid de större Grufv-fälten funnits vid årets början något större, än som annars varit vanligt.

Enligt meddelade uppgifter har brytningen af Jern-malm uppgått till följande belopp:

Inom Nora Bergslag	469,919.
„ Lindes- och Ramsbergs Bergslager	38,727.
„ Lekebergs Bergslag	4,869.
„ Lerbäcks Bergslag	12,040.
„ Nya Kopparbergs Bergslag	<u>45,060.</u>

Transport 270,585. 744,723.

	Transport 270,585.	Sk ^g malm. 714,723.
Inom Hjulsjö Bergslag	23,124.	
„ Grythytte- och Helleforss Bergslager	<u>16,257.</u>	309,963.

Wermlands Län. Beloppet af den inom Filipstads Bergslager under år 1850 erhållna Jernmalm, som på derstädes vanligt sätt dels blifvit bruten, dels ock utur de vid grufvorne befintelige varp-hopar utsofrad, har blifvit uppgifvet sålunda:

	Bruten malm. Sk ^g .	Plock-malm. Sk ^g .
Vid Tabergs malmfält	25,060.	9,444.
„ Nordmarks Odalfält	18,646.	7,476.
„ Grufvorne på Haborshytte grund	9,606.	4,646.
„ Råmsberget	2,982.	272.
„ Finshytte-fälten	9,582.	4,106.
„ Öfrige mindre grufve-fält i norra och vestra Bergslagen	9,696.	3,200.
„ Pehrsbergs Odalfält	18,894.	29,304.
„ Grufvorne på Yngshytte och Bornshytte grund	44,906.	34,076.
„ Långbanshytte-fältet	8,646.	6,850.
„ Kroppa-fältet	9,230.	3,764.
	<u>154,188.</u>	<u>99,778.</u>

De brutne och sofrade malm-beloppen hafva således tillsammans utgjort 253,966.

Elfsborgs Län. Sedan arbetet uti den i Ånimskogs socken belägne Wiks grufva år 1849 måst, i följd af vatten-tillopp, öfvergifvas, har icke någon af de på Dahlsland befintelige mindre grufvor år 1850 blifvit bruten.

Södermanland. Sedan arbetet uti den så kallade Stor- eller Nyköpings-grufvan på Utö malmfält måst inställas, i anseende till det i September månad år 1849 inträffade stora grufve-stalp, samt nödige åtgärder blifvit vidtagne, för att upptaga de på samma fält då ödeliggande Spens- och Ribbings-grufvorne, den förre 25 och den sednare 30 famnar djup, hafva dessa tvänne grufvor år 1850 blifvit med arbete belagde och malm-uppfordringen utur desamma utgjort 46,530 Sk^g Vict. vigt eller i Tackj. vigt

40,488.
Transport 4,319,440.

	Sk& malm.
	Transport 1,319,140.
Malm-afskeppningen från Utön har deremot uppgått till följande belopp:	
Till masugnar inom Westerbottens Län	3,325.
” ” ” Wester-Norrlands Län	6,300.
” ” ” Gefleborgs Län	11,400.
” ” ” Södermanlands Län	4,236.
” ” ” Östergöthlands Län	400.
” ” ” Calmar Län	4,648.
” ” ” Kronobergs Län	990.
Till Bruk i Finland	12,950.

Summa afförd malm *Sk&* Vict. vigt 44,249.

Malm-inventarierne, utgörande vid årets början 44,592 *Sk&*, hafva således vid 1850 års slut uppgått till 46,547 *Sk&* Tackj. vigt.

Hvad de öfrige uti Södermanland arbetade grufvorna vidkommer, har förhållandet med malm-uppföringen varit följande:

Förohla grufva i Svärta Socken	7,883.	
Sjösa grufva i d:o d:o	3,884.	
Nya Stafs-grufva i Floda Socken	10,172.	
Göhlstugu grufva i d:o d:o	4,786.	
Damm-grufvorne i Tunabergs Socken	4,458.	
Kärr-grufvorne i d:o d:o	500.	
Jerna grufvor i Jerna Socken	10,165.	
Skottvängs grufvefält i Gåsinge Socken	4,000.	
Starrsätters grufva i Dunkers Socken	1,523.	
Knaperhälls grufva i d:o d:o	1,400.	
Skalunda grufva i Skyllinge Socken	4,627.	53,398.

Östergöthland. Inom detta Landskap har icke allenast arbetet blifvit fortsatt uti den, i Skällviks Socken belägne Nartorps grufva, hvilken på sednare åren lemnat betydlig malm-tillgång, utan har ock ett af vissa Bruksegare ingånget, så kalladt Karsviks grufvebolag från ödesmål upptagit och bearbetadt Stora och Lilla Karsviks- samt Rosenbags-gruf-

Transport 1,372,538.

Sk& malm. Transport 1,372,538.

vorne i St: Annæ Capell-församling, Ny-grufvan i Skällviks Socken samt Långbrots-grufvan i Börnums Capell-församling, hvarjemte Näfveqvarns Bruksegare med arbete belagt Välltorps- och Kortorps-grufvorne i Östra Husby Socken.

Malm-vinsten har uppgått till följande belopp:

Vid Nartorps grufva	13,923.	
,, Stora och Lilla Karsviks grufvor	1,330.	
,, Rosenhags grufva	40.	
,, Ny-grufvan	228.	
,, Långbrots-grufvan	458.	
,, Välltorps-grufvorne	520.	
,, Kortorps grufva	87.	
	46,586.	

Calmar Län. Då Sjö- och Myr-malmer begagnas vid de fleste masugnar inom detta Län, samt vid de Bruk, hvilkas egare använda berg-malmer, ännu finnes inventarier deraf, så har endast Ankarsrums Bruksegare år 1850 låtit bearbeta en grufva på Norrby malmfält uti Tryserums Socken, hvarvid erhållits malm 4,200.

Jönköpings Län. Inom detta Län begagnas äfven Sjö- och Myr-malmer af vissa Bruksegare, för hvilka transport af malm från det i Månsarps Socken belägna Taberget, i anseende till ett längre afstånd, blifver för kostsam. På berörde malm-berg hafva deremot de öfrige Bruksegarne samt Bergsmännen inom orten låtit lösbryta det för deras tackjerns-tillverkning nödiga malm-belopp, de förre 31,290 Sk& och de sednare 17,600 Sk& eller tillsammans 48,890.

Den i Fröderyds Socken belägne Inglamåla grufva hafva egarne till de i Kronobergs Län belägne Klafreströms och Braås Bruk låtit med arbete belägga samt erhållit malm 900. 49,790.

Kronobergs Län. Inom detta Län, hvarest Sjö- och myr-malmer, endast med undantag någon gång vid Bruk, dit transport af berg-malm från andra orter kan varda verkställd, hafva utur 53 sjöar och malm-tag 19,009 tunnor malm blifvit upptagne; och har en tunna malm, hvars medelvägt uppgått till omkring 27 L& Vict. vigt, uti upptagare-lön efter medelberäkning kostat 11 sk. 10 r:st. B:co.

Summa Berg-malm Sk& Tackj. vigt 1,440,114.
Den

	SkG.
Den uppfordrade jernmalmen utgjorde år 1849	1,502,537.
I medeltal under de 5 åren 1844—1848	1,352,123.
„ „ 1839—1843	1,356,547.
„ „ 1834—1838	1,199,284.

Enligt inkomne uppgifter skulle antalet af de vid Jernmalms-grufvebrytningen sysselsatte arbetare utgöra 5,241 personer; dock åberopar Collegium i underdånighet hvad i inledningen till Berättelsen i detta hänseende är vordet anfördt.

Af vederbörande Bergshauptmän och Bergmästare hafva under loppet af år 1850 blifvit utfärdade tillsammans 945 mutsedlar, af hvilka 528 på nya uppfinningar, samt 417 på förut bearbetade ställen, allt på sätt efterföljande Tabell närmare utvisar:

Mutsedlar utfärdade på nya malm- och mineral-anledningar:	Silfver- och Blymalm.	Guldalm.	Kopparmalm.	Jernmalm.	Sjö- och Myrsmalm.	Tennmalm.	Nickel.	Blyertz.	Sandsten.	Stenkol.	Slifer.	Marmor och Grönsten.	Quartz.	Kalk- och Limsten.	Såblsten.	Silfver-slags-varp.	Koppar-slags-varp.	Jernmalms- och slags-varp.	Summa.
	Af Bergshauptmannen vid Stora Kopparberget	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ do vid Sala Silfververk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
„ Bergmästaren i Kopparbergs och Westmanlands Län	—	12	34	46	—	—	3	—	1	—	—	—	—	2	7	—	—	—	105
„ „ i Nora Bergslags och Nerikes Bergmästaredöme	—	—	—	14	—	—	—	—	—	4	7	—	—	1	9	—	—	—	35
„ „ i Nya Kopparbergs och Lindes dito	—	31	12	17	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	62
„ „ i Wermlands dito	—	1	7	4	56	1	—	—	—	—	—	36	—	10	7	—	—	—	122
„ „ i Södermanlands och Östergötlands dito	—	1	2	7	11	—	—	—	1	—	—	—	—	5	2	7	5	—	41
„ „ i Uplands och Gefleborgs Läns dito	—	5	2	19	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3	—	—	35
„ „ i Kronobergs dito	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
„ „ i Wester-Norrlands dito	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
„ „ i Norr- o. Westerbottnens dito	—	—	2	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
Tillsammans på nya ställen	1	56	61	163	17	1	3	—	2	4	49	5	24	31	—	—	—	—	417
Mutsedlar utfärdade på förut bearbetade ställen:																			
Af Bergshauptmannen vid Stora Kopparberget	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
„ Bergmästaren i Kopparbergs och Westmanlands Län	—	18	17	81	1	—	1	7	1	—	—	—	—	9	—	2	—	—	137
„ „ i Nora Bergslags och Nerikes Bergmästaredöme	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
„ „ i Nya Kopparbergs och Lindes dito	—	5	14	33	—	—	—	—	—	—	2	—	—	4	1	—	—	—	63
„ „ i Wermlands dito	—	1	8	141	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	84
„ „ i Södermanlands och Östergötlands dito	—	—	2	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	26
„ „ i Uplands och Gefleborgs Läns dito	—	3	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	13
„ „ i Wester-Norrlands dito	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
„ „ i Norr- o. Westerbottnens dito	—	—	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
Tillsammans på förut bearbetade ställen	—	27	44	329	1	—	1	7	1	—	4	—	1	16	1	2	1	—	93
Tillkomma de på nya malm-anledningar	1	56	61	163	17	1	3	—	2	4	49	5	24	31	—	—	—	—	417
Summa Mutsedlar	1	83	105	492	18	1	4	7	3	4	53	5	25	47	1	2	1	93	945

Däremot så hafva hvilostånd på viss tid för grufvor och malm-anledningar blifvit beviljade, enligt hvad efterföljande Tabell utvisar:

	Silfver- och Bly-malm.	Koppar-malm.	Jern-malm.	Nickel.	Blyertz.	Skiffer.	Qvartz.	Kalk- och Limsten.	Silver-slägg-varp.	Koppar-slägg-varp.	Jernmalms-varp.	Summa.
Inom Bergshauptmannens vid Stora Kopparberget Jurisdiction . . .	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	6
„ Westmanlands och Kopparbergs Läns Bergmästaredöme . . .	13	7	95	1	1	—	—	3	1	2	—	123
„ Nora Bergslags och Nerikes dito	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	16
„ Nya Kopparbergs och Lindes dito	18	23	41	—	—	—	2	—	—	—	1	85
„ Wermlands dito	12	2	47	—	—	3	2	—	—	—	1	67
„ Södermanlands och Östergöthlands dito	—	1	12	—	—	1	—	—	—	—	—	14
„ Uplands och Gefleborgs Läns dito	1	1	56	—	—	—	—	—	—	—	—	58
„ Kronobergs dito	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
„ Wester-Norrlands dito	2	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
„ Norr- och Westerbottens dito	—	—	138	—	—	—	—	—	—	—	—	138
Summa Hvilostånd	46	47	440	1	1	4	4	3	1	2	2	521

2^{dra} Artikeln.

Tackjerns-blåsningen.

	Mas- ugnar i gång år 1850.	Blåsningstid.		Uppgifven tackjerns- tillverkning.	Antal fri-dygn.	Tionde-tackjern.		
		dygn.	tim.	Tackjerns-vigt.		Tackjerns-vigt.	L ^ä	Ö
Norrbottnens Län	4	300	2	6,785	300 $\frac{1}{12}$	—	—	—
Westerbottnens Län	2	363	15	7,318	22	146	3	4
Jemtlands Län	2	146	18	1,366	146 $\frac{3}{4}$	—	—	—
Wester-Norrlands Län	4	580	13	13,027	32	244	8	16
Gefleborgs Län. Helsingland .	8	1,265	15	34,185	64	470	3	19
„ „ Gestrikland .	17	4,914	5	43,395	135	629	2	—
Upsala Län	6	910	1	27,150	69	597	21	19
Kopparbergs Län	53	7,364	18	191,544	506	3,163	9	13
Westmanlands Län	16	1,623	11	34,920	356 $\frac{1}{6}$	619	2	15
Örebro Län	57	8,745	14	183,116	474	3,728	7	14
Wermlands Län	26	4,039	3	110,660	217 $\frac{2}{3}$	1,934	15	3
Södermanlands Län	6	1,011	—	22,081	40	366	4	7
Östergöthlands Län	2	481	3	9,495	24	151	8	15
Skaraborgs Län	1	104	—	1,225	8	20	20	—
Elfsborgs Län	1	210	—	3,177	210	—	—	—
Calmar Län	8	1,195	12	16,991	64	357	10	5
Jönköpings Län	12	2,039	—	16,147	90	399	17	1
Kronobergs Län	3	487	14	5,045	24	189	24	8
Summa	228	32,782	—	727,597	2,782 $\frac{2}{3}$	13,018	3	19
Förhållandet var år . 1849	198	27,378	—	607,223	2,239	11,431	5	5
„ i medeltal åren 1844—1848	219	32,377	—	638,293	2,664	10,056	19	—
„ „ „ 1839—1843	227	30,756	—	631,346	2,871	18,080	13	19
„ „ „ 1834—1838	225	30,996	—	533,027	2,294	18,285	24	16

Fördelas 1850 års tackjerns-tillverkning 727,597 Skk på blåsings-dygnen 32,782 under samma år, uppgår beloppet på hvarje sådant dygn till . 22,19 Skk.

Tillverkningen per dygn utgjorde år 1849 .	22,18	„
„ i medeltal åren 1844—1848 .	19,67	„
„ „ „ 1839—1843 .	18,37	„
„ „ „ 1834—1838 .	15,60	„

Inom de egentligen till afsalu blåsande Tackjerns-Bergslagerne har förhållandet med masugns-gången och tillverkningarne varit, som följer:

	Mas- ugnar i gång år 1850.	Blåsings-tid.		Tackjerns- tillverkning.	Production af tackjern på Blås- nings-dygn.
		dygn.	tim.		
Wester Bergslagen eller Grangärdes, Norr- och Söderberkes Socknar inom Koppar- bergs Län	28	3,853	9	97,463	25,29
Norbergs Bergslag inom Westmanlands Län	14	1,379	7	28,748	20,84
Nya Kopparbergs, Helleforss, Grythytte och Hjulsjö Bergslager inom Örebro Län . . .	17	2,657	10	60,428	22,74
Nora Bergslag inom dito Län	13	2,003	22	38,589	19,25
Lindes- och Ramsbergs Bergslager inom dito Län	9	1,203	9	27,201	22,61
Lekebergs- och Carlskoga Bergslager inom dito Län	13	2,145	7	40,716	18,98
Filipstads Bergslager inom Wermlands Län	23	3,481	16	90,431	25,98
Summa inom de egentliga Bergslagerne	117	16,724	8	383,576	22,93
I följd hvaraf förhållandet med tackjerns-blås- ningen utom de egentliga Bergslagerne fin- nes vara	111	16,057	16	344,021	21,42
Summa	228	32,782	—	727,597	22,19

Om nu, sedan tackjerns-production på blåsings-dygnen för åren 1849 och 1850 här ofvan blifvit antecknad, jemte uppgift derom för tre nästföregångne qvinqvenner, tillika urskiljes i hvad mån masugnarne inom eller utom de egentliga Bergslagerne

bidragit till åstadkommande af de uppkomne resultaten för samma år, finnes förhål- landet vara som följer:

	Inom Bergslag. Sk \ddot{a}	Utom Bergslag. Sk \ddot{a}
Tackjerns-production per dygn år 1850 . . .	22,93.	21,42.
„ „ „ 1849 . . .	22,90.	21,23.
„ i medeltal åren 1844—1848 . . .	20,50.	18,69.
„ „ „ 1839—1843 . . .	17,88.	18,80.
„ „ „ 1834—1838 . . .	15,19.	15,97.

Häraf synes, att tackjerns-tillverkningen per blåsnings-dygn inom Bergslagerne så successift tilltagit, att den, ifrån att hafva varit mindre, än production på dygnet vid masugnarne utom Bergslagerne, slutligen öfverstigit densamma, med en skillnad för år 1850 af 1,51 Sk \ddot{a} per dygn, hvartill orsaken måste sökas uti den omständighet, att Bergslagernes rikare malmer, vid omsorgsfull behandling af desamma, för- anleda till bättre blåsningar, än som kunna åstadkommas vid masugnarne utom Bergs- lag, der ofta fattigare malmer blifva begagnade.

Dygns-tillverkningen vid masugnarne så väl inom, som utom Bergslagerne är väl år 1850 i det närmaste lika med hvad den var året näst förut, utgörande till- ökningen endast 0,03 Sk \ddot{a} vid de förra, samt 0,13 Sk \ddot{a} vid de sednare; men då nu kända förbättringar uti smältnings-processen, ibland hvilka såsom de hufvudsakligaste må omnämnas, en bättre och noggrannare rostning af malmen, starkare och jemnare bläster, masugns-ställets formerande af en utaf quartz och eldfast lera sammansatt massa, hvarigenom högre malm-sättning förr kan börjas, än då stället på eljest van- ligt sätt inmurats af så kallad ställsten, samt ett varsamt begagnande af varm blä- ster, blifva vid masugnarne mera allmänt begagnade, bör all anledning vara till den förhoppning, att tackjerns-production på blåsnings-dygnet skall än vidare höjas.

Af de 2,782 $\frac{2}{3}$ fridygn, hvilka finnas upptagne på tabellen öfver årets tackjerns- tillverkning, utgöra 948 $\frac{2}{3}$ dygn hela blåsningstiden för efterföljande under frihets-år varande masugnar, nemligen: Selets, Avasorss, Gyljens och Rosforss masugnar i Norrbotten; Rönöforss masugn i Jemtland; Ljusnedals masugn i Herjedalen; Has- selforss masugn i Örebro Län; Molnebo och Lienshytte masugnar i Westmanland; samt Billingsforss masugn på Dahlsland; men de öfrige 1,834 dygnen äro de van- liga så kallade fri-dygnen, hvilka enligt Författningarne få tillgodonjutas så väl vid hvarje blåsning början, som då masugn ombygges, eller ny pipa deruti insättes.

Af Eders Kongl. Maj:ts och Kronans på tabellen antecknade Tionde-tackjern, 13,018 Sk \ddot{a} 3 L \ddot{a} 19 \ddot{a} , som, enligt Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse af den 3 November 1848, utgör tre fjerdedelar af det belopp, som efter den för hvarje masugn fastställda taxering eljest skolat erläggas, hafva vederbörande masugns-egare lemnat följande quantum in natura, nemligen:

	Sk	L	ö
Inom Nya Kopparbergs och Lindes Bergmästaredöme	85.	7.	16.
„ Nora Bergslags och Nerikes dito	418.	2.	12.
„ Westmanlands och Kopparbergs Läns dito	381.	8.	6.
„ Wermlands dito	831.	8.	8.
	<hr/>		
Summa Sk	1,416.	1.	2.

Deremot har det återstående beloppet 11,602 Sk 2 L 17 ö af Tionde-tack-jernet blifvit löst med penningar, enligt följande af Kammar-Collegium, Stats-Contoret och Bergs-Collegium upprättade taxa, nemligen:

	Banco.	R.dr.	sk.
För masugnarne under Löfsta, Österby, Gimo och Rånäs Bruk	12.	24.	
„ dito „ Forssmarks, Gysinge, Strömsbergs och Ullforss Bruk samt Harnäs masugn	11.	—	
„ dito „ Skebo, Hargs, Wattholma och Söderforss Bruk	10.	24.	
„ dito „ Elfkarleö Bruk	9.	—	
„ dito uti Norbergs och Skinskattebergs Bergslager	7.	12.	
„ dito „ Nora Bergslag i Örebro Län	7.	8.	
„ dito „ Lindes dito i dito	6.	32.	
„ dito „ Ramsbergs dito i dito	6.	16.	
„ dito „ Lekebergs dito i dito	7.	36.	
„ dito „ Lerbäcks dito i dito	8.	12.	
„ dito „ Nya Kopparbergs dito i dito	5.	40.	
„ dito „ Hjulsjö dito i dito	6.	16.	
„ dito „ Grythytte och Helleforss Bergslager i dito	6.	40.	
„ dito „ Carlskoga Bergslag i dito	8.	24.	
„ dito „ Filipstads östra Bergslag i Wermlands Län	8.	16.	
„ dito „ Filipstads norra och Westra Bergslag samt för öfrigt inom Wermlands Län	8.	—	
„ dito „ Grangärdes Bergslag i Kopparbergs Län utom Persbo masugn	6.	20.	
„ dito „ Norrberkes dito i dito	6.	28.	

		Banco. R:dr. sk.
För masugnarne uti Söderberkes, Tuna, Säfsens och Floda socknar, jemte		
	Persbo masugn i Kopparbergs Län	6. 36.
„ dito	„ Öster-Bergslagen i Kopparbergs Län, samt af masugnarne till Dådrans och Svartnäs Bruk i samma Län	7. —
„ dito	„ Öster-Dalarne, med undantag af sistnämnde Bruks masugnar	6. 12.
„ dito	„ Södermanlands och Östergöthlands Län	7. 8.
„ dito	„ Tabergs Bergslag och inom Jönköpings Län, med undantag af Ohs, Bruzaholms och Åminne masugnar . .	7. 32.
„ dito	„ Calmar och Kronobergs Län samt Ohs, Bruzaholms och Åminne masugnar i Jönköpings Län	6. —
„ dito	„ Ofvansjö och Thorsåkers Bergslager samt i allmänhet för masugnarne inom Gefleborgs, Wester-Norrlands, samt Norr- och Westerbottens Län	7. 8.

För vissa masugnar i de Norra Länen har för öfrigt i hittills vanlig ordning åtnjutits den, i följd af dem tillhörande svagare malm-fång, till 3 R:dr 32 sk. B:co beviljade nedsättning i lösen för hvarje *Sk* Tionde-tackjern.

Sjomalms-tackjern har med Eders Kongl. Maj:ts Nådiga tillstånd blifvit exporteradt, nemligen:

	sk
Till Nederländerne	100.

3^{dje} Artikeln.

Gjutgods-tillverkningen och Gjuterierna.

	Uppgifven Gjutgods-till- verkning vid Masugnarne år 1850. Tackjers-vigt.
	Sk ^ö
Norrbottnens Län	135
Westerbottnens Län	476
Jemtlands Län	49
Wester-Norrlands Län	390
Gefleborgs Län. Helsingland	472
” ” Gestrikland	244
Upsala Län	73
Kopparbergs Län	1,860
Westmanlands Län	572
Örebro Län	2,949
Wermlands Län	1,520
Södermanlands Län	6,790
Östergöthlands Län	2,530
Skaraborgs Län	182
Elfsborgs Län	355
Calmar Län	867
Jönköpings Län	1,083
Kronobergs Län	3,037
	Summa Gjutgods
	23,254
Gjutgods-tillverkningen utgjorde år 1849	15,632
” i medeltal åren 1844—1848	19,468
” ” ” 1839—1843	21,275
” ” ” 1834—1838	18,584

Jemte ofvanberörde vid Masugnarne år 1850 åstadkomna gjutgods 23,254 Sk \ddot{u} , hvaruti äfven ingår Kanon-gjutningen vid Finspong, Åker och Stafsjö, har den genom omsältning af tackjern uti så kallade Kupol- eller Reverber-ugnar samma år uppgifne tillverkning uppgått till följande belopp, nemligen:

	Sk \ddot{u}	tillverkningsvärde *)	Banco R:dr.
Vid Bergsunds Gjuteri i Stockholm	1,135		20,430.
„ Lùdvigsbergs dito i dito	292	dito	5,256.
„ Kungsholmens dito i dito	1,695	dito	30,510.
„ Robertsforss dito i Westerbotten	435	dito	7,830.
„ Gefle dito	930	dito	16,740.
„ Forssbacka dito i Gestrikland	1,002	dito	18,036.
„ Dormsjö dito i Kopparbergs Län	1,705	dito	30,690.
„ Furudals dito i dito	874	dito	15,732.
„ Klosters dito i dito	154	dito	2,772.
„ Krokforss dito i Örebro Län	881	dito	24,430.
„ Carlsdals dito i dito	1,952	dito	35,136.
„ Brefvens dito i dito	1,465	dito	26,370.
„ Hjortqvarns dito i dito	526	dito	9,468.
„ Lennartsforss dito i Wermland	462	dito	8,316.
„ Lyreds dito i dito	176	dito	3,168.
„ Åkers dito i Södermanland	1,510	dito	27,180.
„ Näfveqvarns dito i dito	523	dito	9,414.
„ Motala dito i Östergöthland	2,564	dito	46,452.
„ Finspongs dito i dito	972	dito	17,496.
„ Ankarsrums dito i Calmar Län	2,476	dito	44,568.
„ Öfverrums dito i dito	616	dito	11,088.
„ Öremo dito i Kronobergs Län	40	dito	720.
„ Delary dito i dito	303	dito	5,454.
„ Huseby dito i dito	154	dito	2,772.
	<u>22,842.</u>		<u>419,728.</u>
	Transport		

*) Då tillverkningsvärdet icke blifvit uppgifvet, har det utförts efter 18 R:dr B:co per Sk \ddot{u} .

	Sk \mathcal{E}		Banco. R.dr.
	Transport 22,842.		Transport 419,728.
Vid Säfsjöströms Gjuteri i Kronobergs Län	32	tillverkningsvärde	576.
„ Göteborgs dito	3,038	ditto	54,684.
„ Jonsereds dito i Elfsborgs Län	602	ditto	10,836.
„ Malmö dito	1,029	ditto	18,522.
„ Helsingborgs dito	502	ditto	9,098.
	<u>Summa Gjutgods 28,045.</u>		<u>Summa tillverkn. värde 513,444.</u>

Vid Tackjerns-tillverkningen och Gjuterierne äro under år 1850 använde 3,096 arbetare.

Exporten af Gjutgods har, enligt Tullverkets räkenskaper, år 1850 förhållit sig, på sätt efterföljande Tabell närmare utvisar:

	Bomber, Kulor och Kanoner.		Grytor och Kittlar m. m.		Summa.		Diverse Gjutgods ej specificerad, men upptaget i penningvärde.	
	Sk \mathcal{E}	L \mathcal{G}	Sk \mathcal{E}	L \mathcal{G}	Sk \mathcal{E}	L \mathcal{G}	R.dr.	sk.
Till Norrige	1,356	5	—	—	1,356	5	2,803	—
„ Finland	105	10	170	5	275	15	25,517	2
„ Danmark	310	5	3	5	313	10	269	—
„ Lybeck	—	—	—	—	—	—	32	—
„ Nederländerne	1,064	5	21	—	1,085	5	—	—
„ Frankrike	—	—	2	15	2	15	63	16
„ Afrika	—	—	—	—	—	—	100	—
„ Asien samt Australien	43	5	—	—	43	5	1,005	—
„ Södra Amerika	—	—	6	—	6	—	—	—
Summa export af Gjutgods	2,879	10	203	5	3,082	15	29,789	18

4de Artikeln.

Stång- och Ämnesjerns-Smidet.

Smides-Verkstäder med bestämd tillverknings-rätt.												
Smält-Härdar.	Frälse-rätt.			Privilegerade Smidet.			Uppgifven Stång- och Ämnesjerns tillverknng.	Hamnarskatten å privilegerade Smidet.				
	Sk \textasciix	L \textasciix	Å	Sk \textasciix	L \textasciix	Å	Sk \textasciix	Sk \textasciix	L \textasciix	Å		
	Bergs	vi	gt.	Bergs	vi	gt.	Bergsvigt.	Bergs	vi	gt.		
Norrbotiens Län	24	—	—	8,950	—	—	5,005	89	10	—		
Westerbotiens Län	8	45	—	3,600	—	—	3,704	36	—	—		
Jemtlands Län	2	—	—	400	—	—	364	4	—	—		
Wester-Norrlands Län	52	22	10	25,508	—	—	25,326	255	1	12		
Gefleborgs Län. Helsingland	43	45	—	20,685	19	—	23,097	206	17	4		
„ „ Gestrikland	68	300	—	32,489	2	—	33,393	324	17	16		
Upsala Län	22	700	—	9,675	—	—	15,777	96	15	—		
Stockholms Län	19	1,264	8	9,085	11	15	12,147	90	17	2		
Kopparbergs Län	104	371	18	42,703	4	8	43,755	427	—	12		
Westmanlands Län	69	1,293	5	31,001	17	—	29,738	310	—	7		
Örebro Län	78	3,227	6	30,689	1	15	33,572	306	16	18		
Wermlands Län	138	2,141	5	69,494	11	10	51,577	694	18	18		
Götheborgs-och Bohus Län	1	—	—	500	—	—	526	5	—	—		
Södermanlands Län	19	602	10	6,925	—	—	6,294	69	5	—		
Östergöthlands Län	57	1,035	15	20,548	4	—	20,368	205	9	13		
Skaraborgs Län	15	345	10	5,793	—	—	7,078	57	18	12		
Elfsborgs Län	23	7	10	11,549	19	—	8,356	115	10	—		
Calmar Län	33	495	—	9,500	—	—	10,138	95	—	—		
Jönköpings Län	29	800	—	11,103	6	—	10,622	111	—	14		
Kronobergs Län	18	195	—	5,351	12	—	4,564	53	10	6		
Summa	822	12,891	17	355,553	8	8	345,401	3,555	9	14		

Smides-Verkstäder med oinskränkt tillverknings-rätt.									
	Smält-härdar.	Pudd-lings-ugnar.	Frälse-rätt.			Uppgifven	Erlagd		
			Sk ^ö	L ^ö	ö	Stång- och Ämnes-jerns tillverkning.	Hammar-skatt.	L ^ö	ö
			Bergs	vi	gt.	Bengsvigt.	Bergs	vi	gt.
Westerbottens Län	8	—	—	—	—	3,536	34	6	8
Jemtlands Län	4	—	—	—	—	492	4	18	10
Wester-Norrlands Län	16	—	145	—	—	8,161	70	5	14
Gefleborgs Län. Helsingland	19	—	270	—	—	12,374	84	—	—
„ „ Gestrikland	33	—	90	—	—	22,969	223	8	7
Upsala Län	12	—	240	—	—	6,288	52	—	12
Kopparbergs Län	78	—	—	—	—	48,617	472	16	13
Westmanlands Län	57	2	959	5	—	34,808	329	5	—
Örebro Län	87	—	1,131	8	15	51,326	418	10	12
Wermlands Län	113	1	487	10	—	73,514	643	—	6
Götheborgs- och Bohus Län	—	2	—	—	—	262	2	12	10
Södermanlands Län	14	2	247	10	—	7,523	79	—	—
Östergöthlands Län	12	3	348	15	—	10,978	103	7	18
Skaraborgs Län	4	—	125	—	—	1,808	16	—	—
Elfsborgs Län	16	—	—	—	—	13,892	125	5	12
Jönköpings Län	6	—	—	—	—	2,288	24	—	—
Kronobergs Län	3	—	90	—	—	1,697	16	1	11
Summa	479	10	4,134	8	15	300,533	2,698	19	13

Hela Stång- och Ämnesjerns-tillverkningen år 1850 utgör, om de på ofvanstående tvänne Tabeller upptagne belopp sammanräknas Sk^ö 645,934.
 Den utgjorde år 1849 — 638,827.
 „ i medeltal åren 1844—1848 — 603,428.
 „ „ „ 1839—1843 — 575,251.
 „ „ „ 1834—1838 — 495,448.

3,983 arbetare hafva under året blifvit med tillverkningen af Stång- och Ämnes-jern sysselsatte.

Sammanräknas Smides-verkstäderna finnas de vara 1,301 Smält-härdar samt 10 Puddlings-ugnar. Under året hafva tillstånds-bevis blifvit utfärdade för 2 smält-härdar och 1 puddlings-ugn, hvaremot 14 härdar med 5,424 *Sk* 3 *L*:s smide emot hammarskatt, jemte 138 *Sk* 10 *L* frälse-rätt, blifvit nedlagde, enligt derom gjorda ansökningar och af Collegium meddelade Resolutioner.

Anmälan till begagnande af oinskränkt tillverknings-rätt har, på sätt och i den ordning 1 § af Eders Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning den 27 April 1846, angående Stångjerns-smidet och den gröfre jern-förädlingen, innehåller, blifvit gjord af egare till 73 härdar med privilegieradt smide 34,032 emot hammarskatt samt åtföljande frälse-rätt 367 *Sk* 10 *L*.

På hvarje af de 489 med oinskränkt smides-rätt varande härdar och Puddlings-ugnar har Stång- och Ämnesjerns-tillverkningen år 1850 i medeltal utgjort 614 *Sk*, eller 10 *Sk* mera, än beloppet vid dessa slags härdar under de tvänne nästföregångne åren, hvaremot tillverkningen per medium vid hvarje af de med bestämd smidesrätt befintlige 822 härdar uppgått till 420 *Sk* eller 9 *Sk* mindre, än som är antecknad för åren 1848 och 1849, då med början af det förra året, den skillnad, som föranleddes af 1846 års högstberörde Kongl. Förordning, först uppkom emellan härdar med och utan oinskränkt tillverknings-rätt.

Om den för Smidet vid härdarne med oinskränkt tillverknings-rätt erlagde hammarskatt 2,698 *Sk* 19 *L* 13 *U* fördelas på samma härdar, utgör denna skatt för hvarje af dem 5 *Sk* 10 *L* 8 *U* eller 0,89 procent af sjelfva tillverkningen, som varit 614 *Sk*, på sätt här ofvanföre är omnämndt, hvaremot hammarskatten för hvarje af de med bestämd smides-rätt befintelige härdar uppgår till 4 *Sk* 6 *L* 10 *U* eller 1,03 procent af tillverkningen 420 *Sk*; Och synes häraf, att det egentligen är vid de med oinskränkt tillverknings-rätt varande härdar, som någon del af det vid dem åsamkade rest-smide, hvarföre hammarskatt förut blifvit erlagd, kunnat återtagas.

Enligt hvad Våg-räkenskåperne innehålla hafva under smides-året 1850 från Bruken på Rikets vågar inkommit 580,203 *Sk* 15 *U* Stångjern, samt 65,380 *Sk* 10 *L* 13 *U* Jern-manufactur, eller tillsammans 645,583 *Sk* 11 *L* 8 *U*; hvaremot under samma tid till inrikes förbrukning blifvit från vågarne afförde 32,069 *Sk* 7 *L* 2 *U* Stångjern, samt 29,115 *Sk* 3 *L* 6 *U* Jern-manufactur, eller sammanräknade 61,184 *Sk* 10 *L* 8 *U*, allt stap.-st.-vigt.

Till export hafva under smides-året blifvit från vågarne afvägde 574,720 *Sk* 4 *L* 10 *U* Stångjern, samt 40,907 *Sk* 12 *L* 11 *U* Jern-manufactur, eller tillsammans *Sk* 615,627. 17. 1.

Exporten af Stångjern och Jern-manufactur ut-

gjorde år 1849 — 595,973. 15. 13.

I medeltal åren 1844—1848 — 591,125. 14. 4.

I medeltal åren 1839—1843 Sk~~æ~~ 572,831. 8. 13.

„ „ 1834—1838 — 509,652. — 1. Stap. vigt.

Om nu endast exporten af Stångjern under smides-året 1850 upptages, så finnes förhållandet dermed hafva varit följande:

	Sk æ	L æ	Ⓔ
Från Stockholms våg	275,866.	17.	—
„ Götheborgs dito	205,311.	7.	10.
„ De öfrige Stapelstads-vågarne	86,362.	3.	19.
„ Vissa Städer och Landthamnar	7,179.	16.	1.

Summa Stångjerns-export 574,720. 4. 10. Stap. vigt.

Stångjerns-exporten utgjorde år 1849 — 556,644. 11. 11.

I medeltal åren 1844—1848 — 548,959. 11. 4.

„ „ 1839—1843 — 498,889. 19. —

„ „ 1834—1838 — 442,895. 2. —

Inventarierna af Stångjern på Rikets vågar hafva vid slutet af smides-året 1850 uppgått till följande belopp:

	Sk æ	L æ	Ⓔ
På Stockholms våg	147,167.	5.	14.
„ Götheborgs dito	78,084.	9.	4.
„ De öfrige Stapelstads-vågarne	16,095.	9.	3.
„ Uppstads-vågarne	11,604.	4.	7.

Summa Stångjerns-inventarier 252,948. 8. 8. Stap. vigt.

Stångjerns-inventarierna utgjorde år 1849 — 279,534. 19. 5.

I medeltal åren 1844—1848 — 252,646. 16. 8.

„ „ 1839—1843 — 288,665. 9. 7.

„ „ 1834—1838 — 213,087. 8. 9.

Exporten af Stångjern, då destinations-orterna tillika utsattes, har, på sätt Tullverkets för Kalender-året uppställda räkenskaper innehålla, uppgått till det på efterföljande Tabell upptagne belopp, nemligen:

	Stapelstads- vigt.
	Sk ^ö
Till Norrige	195
„ Finland	7,120 $\frac{1}{4}$
„ Preussen	24,545 $\frac{1}{2}$
„ Danmark	52,295 $\frac{1}{8}$
„ Mecklenburg	6,826
„ Lybeck	19,477 $\frac{3}{4}$
„ Hamburg	986 $\frac{1}{4}$
„ Bremen	9,859 $\frac{3}{4}$
„ Hannover och Oldenburg	4,799 $\frac{1}{4}$
„ Nederländerne	11,614 $\frac{1}{2}$
„ Belgien	135
„ Stora Britannien och Irland	218,854
„ Frankrike	33,464
„ Portugal med Madera, Cap Verds öarne och Azorerne	25,078 $\frac{1}{2}$
„ Italien utom Österrikiska besittningarne	3,353 $\frac{1}{8}$
„ Gibraltar och Malta	245
„ Algierien	4,835 $\frac{1}{2}$
„ Öfrige delar af Afrika	1,845 $\frac{1}{4}$
„ Asiatiska utom Medelhafvet belägne Länder samt Australien	8,624 $\frac{1}{2}$
„ Förenta Staterne i Norra Amerika	127,473
„ Brasilien	8,686 $\frac{1}{2}$
„ Öfriga Länder i Norra och Södra Amerika	2,097 $\frac{1}{4}$
Summa Stångjerns-export	
	572,378 $\frac{1}{4}$

Med Eders Kongl. Maj:ts Nådiga tillstånd hafva äfven så kallade smält-stycken, utöfver förberörde Stångjerns-export, blifvit utförde nemligen:

	Sk ^ö
Till Danmark	1.
„ Stora Britannien och Irland	4,944 $\frac{1}{4}$.
„ Förenta Staterne i Norra Amerika	1,892 $\frac{3}{4}$.
Summa export af Smält-stycken	
	6,838.

Lösnings-priserne för Eders Kongl. Maj:ts och Kronans Hammarskatts-jern hafva, på sätt den af Kammar-Collegium, Stats-Contoret och Bergs-Collegium för året upprättade taxa innehåller, blifvit sålunda fastställda per Sk^ö

	Banco. R:dr.
För Löfsta, Österby, Gimo och Rånäs Bruk	29.
„ Forssmarks, Strömsbergs, Ullforss och Gysinge Bruk	26.
För	

	Banco.
	R:dr.
För Skebo, Hargs, Vattholma och Söderfors Bruk	24.
„ Elfkarleö Bruk	19.
„ Alla öfrige Stångjerns-verk uti hvad ort eller Län i Riket som helst	16.
„ Ämnes-verken	16.
„ Bergsmans-hamrarne	15.

5te Artikeln. Jern-manufactur-tillverkningen.

	Uppgifven Jern- manufactur-till- verkning år 1850.
	Bergsvigt.
	Sk ^ö
Norrbottnens Län	259
Westerbottnens Län	927
Jemtlands Län	285
Wester-Norrlands Län	3,099
Gefleborgs Län: Helsingland	280
„ „ Gestrikland	1,449
Upsala Län	1,625
Stockholms Län	2,468
Kopparbergs Län	11,574
Westmanlands Län	3,437
Örebro Län	12,337
Wermlands Län	17,569
Götheborgs och Bohus Län	494
Södermanlands Län	6,953
Östergöthlands Län	10,763
Skaraborgs Län	961
Elfsborgs Län	5,835
Calmar Län	1,749
Jönköpings Län	2,238
Kronobergs Län	1,865
Summa Jern-manufactur	86,167
Jern-manufactur-tillverkningen utgjorde år 1849	80,965
„ i medeltal åren 1844—1848	72,126
„ „ „ 1839—1843	72,379
„ „ „ 1834—1838	50,211

Ifrån Bruken hafva under smides-året 1850 på Rikets vågar inkommit, enligt hvad våg-räkenskaperne innehålla, 65,380 *Sk* 10 *L* 13 *℔* Jern-manufactur, hvar-
emot under samma tid till inrikes förbrukning blifvit från vågarne afförde 29,115
Sk 3 *L* 6 *℔*, allt Stap. st. vigt.

Antalet af de under året vid Jernmanufactur-verken använde arbetare, uppgår
till 1,796 personer.

Exporten af Jern-manufactur har under smides-året 1850 utgjort:

	<i>Sk</i>	<i>L</i>	<i>℔</i>
Från Stockholms våg	21,735.	16.	14.
„ Götheborgs dito	14,038.	14.	15.
„ De öfrige Stapelstads-vågarne	4,104.	17.	8.
„ Vissa Städer och Landthamnar	1,028.	3.	14.

Summa Jern-manufactur-export 40,907. 12. 11. Stap. vigt.

Jern-manufactur-exporten utgjorde år 1849 —	39,329.	4.	2.
„ i medeltal åren 1844—1848 —	42,166.	1.	—
„ „ „ 1839—1843 —	36,641.	—	5.
„ „ „ 1834—1838 —	28,134.	2.	—

Inventarierna af Jern-manufactur på Rikets vågar hafva vid slutet af Smides-året
1850 uppgått till följande belopp:

	<i>Sk</i>	<i>L</i>	<i>℔</i>
På Stockholms våg	14,150.	17.	7.
„ Götheborgs dito	8,435.	7.	1.
„ De öfrige Stapelstads-vågarne	833.	1.	16.
„ Uppstads-vågarne	406.	12.	3.

Summa inventarier af Jern-manufactur 23,825. 18. 7. Stap. vigt.

Inventarierna utgjorde år 1849 —	28,468.	3.	11.
„ i medeltal åren 1844—1848 —	38,973.	16.	1.
„ „ „ 1839—1843 —	29,992.	9.	—
„ „ „ 1834—1838 —	26,929.	1.	13.

Exporten af Jern-manufactur, då destinations-orterna tillika utsätts, har, på sätt
Tullverkets för Calender-året uppställda räkenskaper innehålla, uppgått till det be-
lopp, som efterföljande tabell utvisar, nemligen:

Jern-manufactur-exporten år 1850, enligt Tull-verkets Räkenskaper.

	Smidda Ankare och Draggar.		Hamnar och Stådt.		Bandjern.		Bull- och Gall- jern.		Sänk-smide.		Skär- och Knipp- jern.		Saltpanne-plåtar.		Plåtar oförtenne.		Plogulls-ämnen.		Kettingar.		Spk.		Stål.		Diverse Jernma- nufactur.		Summa.		
	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	SKR	LB	
Till Norrige																													
„ Finland	2	3	25	15	570	5	760	15								52	5	6	10			1	5	15	10	52	10	116	5
„ Ryssland																756	5					2,531	10	478	8	802	7	5,930	8
„ Preussen																													
„ Danmark					6	850	15	617		425	5	301		14	1,728	10	39					26		145		1	12	10	19
„ Mecklenburg					68							96			292							483	10	33		11	10	8	12
„ Lybeck					4	75		126				176	15	32	820		52	10				564		1,058	16				1
„ Hamburg																						227		303	15				13
„ Bremen					19	15	29					44		2	86		6							65	10				5
„ Hannover och Ol- denburg														15	1														15
„ Nederländerne					6		46					48																	
„ Stora Britannien o. Irland					153		137					218					12												
„ Frankrike	7	10			74	5			12	10	83		4												4,040	7			2
„ Portugal med Ma- dera, Cap-Verds öarne och Azo- erne					89		112				10										22		11	15					5
„ Italien utom Öster- rikiska besittning- arne					2	213		6				699			138		10								5,012				
„ Österrikiska Stater- ne																													
„ Algerien					145	5	282		56	10	161				4														
„ Öfriga delar af A- frika					19	10			22	10	46	15					1	3											
„ Asiatiska utom Med- elhafvet belägne Länder samt Au- stralien								15		9	5	14					4								1,462	16			1
„ Förenta Staterne i Norra Amerika					111		7				1,197	15	337	5	1		436	10							1,386	3			13
„ Brasilien					9						57														268	16			16
„ Öfriga Länder i Södra och Norra Amerika								11		31	10	26	10									3	3	46	15				19
Summa	9	13	37	15	2,404		2,181	15	571	5	3,205	15	395		3,930		659	15	22		8,691	3	17,759	4	868	7	40,735	12	

6te Artikeln.

De så kallade Ädlare Verken.

a) *Guld-tillverkningen.*

Vid Konung Gustaf den Tredjes Silfververk, tillhörigt Stora Kopparbergs Bergslag, hafva ur det derstädes erhållna silfret blifvit utbringade 4 lödiga mark 15 lod 4 grän guld.

b) *Silfver-tillverkningen.*

Sala Silfver-verk. Grufve-brytningen, som härstädes år 1850 obehindrad fortgått, enär vattnet uti grufvorne utan svårighet kunnat undanhållas, så att de djupaste rummen varit tillgängliga, har blifvit verkställd uti 37 särskilda arbetsrum, nemligen: 25 uti Storgrufvan, 3 uti Torgschakts-grufvan, 8 uti Carlschakts-grufvan samt 1 uti Grefve Bjelkes stoll. Af dessa arbets-rum hafva 23 varit brutna på malm, 5 för att upptäcka nya malm-tillgångar i okänd klyft, samt 9 dels för att förbereda utbrytning af kända malmfall och vinna communicationer för utfordring, väder-växling eller vatten-aflopp, dels ock för att efter gifven arbets-plan öppna nordvestra malmfältet till framtida bearbetning, under förhoppning, att, genom nedsänkande af Konung Carl den XI:s schakt till 180 famnars djup, återfinna fortsättningen af de stora malmförråd, som i Stensbotten, Sandrymningen och Stor-grufvan fordom utgjorde föremål för grufve-driften. Grefve Bjelkes stoll, som fortgår efter 1784 års arbetsplan och hvars ändamål är att förbereda återupptagandet af grufvorne i Nybergs malmfält och de öfrige, som ligga i fortsättningen af Storgrufve-fältet, har blifvit framdrifven $8\frac{11}{4}$ famnar och således upphunnit en längd af $457\frac{9}{24}$ famnar från dess början.

Hela brytningen har under året uppgått till 83,911 tunnor fyndigt och 3,441 tunnor ofyndigt, eller tillsammans 87,352 tunnor berg å $6\frac{2}{3}$ cubik-fot på tunnan; och hafva derunder orter blifvit drifne till en sammanräknad längd af 355,8 fot, sänkningar till 30,9 fot samt sul-stross till en längd af 148 fot.

Malm-sofringen har lemnat 34,626 tunnor vask-malm samt 13,878 Centner stuff-malm; och har vask-malmens medelhalt varit 0,49 samt stuff-malmens från 2,7 till 5,40 lod silfver på centnern.

Till bly-smältningen hafva från förberedande processer blifvit uppförde 21,546 centner stuff, sliger och silfver-haltig rostad skärsten, hvaraf efter drifning och finering erhållits 3,835 lödige marker 11 lod bergfint silfver.

Denna silfver-tillverkning år 1850 öfverskjuter med 220 lödige marker den, som ägde rum år 1849, med 408 lödige marker medel-tillverkningen under de 5

åren 1844—1848, samt med 250 lödige marker productionen i medeltal under qvinquennium 1839—1843; och som denna sednare medel-tillverkning således utgjort 3,585 lödige marker, har redan då, genom successift stigande, särdeles under de sista 30 åren, det belopp 3,587 lödige marker jemt upphunnits, som productionen per medium utgjorde decennium 1691—1700, ifrån hvilken tid den började nedfalla, så att i medeltal under de 50 åren 1701 till 1750 silfver-tillverkningen vid Sala uppgick till endast 1,544 lödige marker, samt under de följande 50 åren till 1,906 lödige marker.

Sala Bergslag, som ännu innehar arrendet af Kronans räntor i 6 socknar af Vestmanlands Län, har, i enlighet med Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 31 October 1829, åtagit sig, att, till bildande af en så kallad ränte-ersättnings-fond, årligen afsätta 185 silfver-Riksdaler, samt särskilt 37 Riksdaler i silfver för hvarje fulla 100 lödige marker, hvarmed silfver-tillverkningen för året öfverstiger 2,500 lödige marker, hvilka sålunda afsatte medel, jemte derå upplöpande räntor, skola användas till inköp af jordegendom, hvarefter och så snart arrendet för egendomarne uppgår till värdet af 1,100 tunnor spannemål, det perpetuella arrendet af de 6 socknarnes räntor kommer att upphöra samt förleningen att till Kronan indragas; och har denna ränte-ersättnings-fond, medelst den, i förhållande till silfver-tillverkningen, förordnade afsättning jemte på capitalet beräknade räntor blifvit år 1850 ökad med 3,884 R:dr 27 sk., så att den vid årets utgång uppgått till ett belopp af 48,518 R:dr 22 sk. 7 rst. B:co.

Konung Gustaf III:s Silfver-verk vid Stora Kopparberget. Det blyglans-haltiga berg, som år 1850 anträffats uti visse arbets-rum i Stora Kopparbergs grufvor och utgjort 2,525 tunnor, har till detta Silfver-verk blifvit lemnadt samt derstädes tillgodogjort; och har Silfver-tillverkningen, hvarföre icke någon afrad till Eders Kongl. Maj:t och Kronan utgöres, uppgått till ett belopp af 572 lödige marker 15 lod 1 grän.

Guldsmedshytte eller det så kallade *Elzviks Silfver-verk* i Lindes Socken och Örebro Län. Ut i grufvorne, hörande till detta Verk, hafva 45,283 *Skå* berg blifvit brutne, hvilka efter skrädning lemnat 6,583 *Skå* silfverhaltig bly-glans, hvarjemte genom sofring af varpen och vaskning 597 *Skå* dylik malm erhållits; Och har efter verkställd smältning Silfver-tillverkningen uppgått till ett belopp af 1,029 lödige marker 12 lod.

Vermsskogs Silfver-verk i Vermsskog Socken Gillbergs Härad och Wermlands Län. De grufvor, som från ödesmål blifvit upptagne på de så kallade Wegebohls- och Gärdssjö-falten, hafva äfven år 1850 blifvit bearbetade, hvarvid vunnits 735 *Skå* finskrädd malm, bestående af dels bly-glans, dels aphtonit; och har genom malmens tillgodogörande en Silfver-tillverkning åstadkommit af 563 lödige marker 10 lod.

Hela Silfver-tillverkningen i Riket under år 1850 har således sammanräknad uppgått till lödige marker 6,002. — 1.

Silfver-tillverkningen utgjorde år	1849	„	5,432. 2. 10.
„ i medeltal åren	1844—1848	„	5,731. 9. 9.
„ „ „	1839—1843	„	4,180. 6. 5.
„ „ „	1834—1838	„	3,759. 4. 15.

Tionde-afgiften jemte myntare-lön och slag-skatt till Eders Kongl. Majt och Kronan har af Sala-tillverkningen utgjort 3,888 R:dr 41 sk. 8 r:st. i silfver räknadt; varande Elzviks och Wermskogs silfver-verk ännu under frihets-år.

Vid Silfver- och Bly-tillverkningen hafva under året 701 personer varit sysselsatte, deraf 574 varit arbetare vid grufve-brytningen och 127 vid smältningarne.

c) *Koppar-tillverkningen.*

Stora Kopparberget. Utan hinder af ras eller andra tillfälliga händelser, samt med god tillgång på drift-vatten för konster och uppfodrings-verk, har brytningen uti Stora Kopparbergs grufvor år 1850 fortgått.

Uti September månad inträffade väl inom de, genom 1833 års stora grufvestalp, uppkomna ras, några rörelser och sättningar af betydligt omfång, så att de i mer eller mindre mån verkade på fem särskilda arbetsrum, dock förorsakades deraf icke någon synnerlig olägenhet och endast på ett ställe behöfde brytningen inställas.

Grufve-arbetet har på vanligt sätt blifvit verkställdt dels uti så kallade egentliga malm-rum, dels ock för att uppsöka nya malm-tillgångar samt öppna nödige communicationer; och hafva de bearbetade malm-rummen utgjort ett antal af 59, under det att försöks-arbetena varit 35 samt de för communicationer 5.

Något arbete, enligt Collegii åren 1833 och 1840 fastställda arbets-planer, för Stora Kopparbergs grufvors iståndsättande efter det år 1833 inträffade, här ofvan omnämnde stora fall, har år 1850 icke blifvit anställdt, så att summan af kostnaderna för dessa arbeten är densamma, som för år 1849 antecknades eller 109,011 R:dr 7 sk. 10 r:st. B:co.

Enligt grufve-brytnings-räkenskaperne hafva 183,543 tunnor malm-haltigt berg år 1850 blifvit lösbrutne och uppfodrade för en kostnad stor 89,610 R:dr 34 sk. 5 r:st., hvilken summa fördelas uti 71,773 R:dr 40 sk. 8 r:st. för arbetslöner samt uti 17,836 R:dr 41 sk. 9 r:st. för materialier; Och har i följd deraf brytnings- och uppfodrings-kostnaden för en tunna malm-haltigt berg i medeltal uppgått till 23 sk. 5 r:st. allt Banco.

Af det uppfodrade malm-haltiga berget 183,543 tunnor, hvaraf större delen måst undergå skrädning, hafva 101,213 tunnor malm erhållits: Och som desamma, vid malm-auctionerne dels försälde, dels på Fjerdeparts-egarne utdelade, på sätt här

nedan närmare redogöres, funnits uppgå till ett värde af 196,753 R:dr 33 sk., utgör detta efter medel-beräkning 1 R:dr 45 sk. 3 r:st. Banco för en tunna malm.

Vid berörde malm-auktioner hafva, sedan, enligt stadgad ordning, malmen hvarje gång blifvit fördelad uti så kallade lottningar af 13 hopar uti hvardera och 2 tunnor per hop, 5 hopar af hvarje lottning blifvit försålda till förmån för de vid Stora Kopparberget i och för grufve-brytningen inrättade cassor, hvaremot de öfriga 8 hoparne blifvit utdelade på Fjerdeparts-egarne, efter det pris, hvartill första hopen vid försäljningen uppgått; Och har, efter att det sålunda tillgått, det här ofvan upptagne malm-värde 196,753 R:dr 33 sk. B:co uppkommit på sätt som följer:

	R:dr.	sk.
1:sta hopen, Ordinarie grufvehjelps-malm, såld för	14,400.	—
2:dra dito, Centonal-malm, „ „	15,402.	38.
3:dje och 4:de hoparne, Afrads-malm, „ „	33,639.	38.
13:de hopen, Extra grufvehjelps-malm, „ „	17,360.	34.
Extra Afradscasse-malm, till så ringa belopp hvarje lottnings-dag, att den ej kunnat i lottningar utläggas, såld för	750.	19.
Fjerdeparts-egarnes malm, utgörande 8 hopar af hvarje lottning, värderade efter första hopens eller ordinarie grufvehjelps-malmens pris till	115,200.	—

Summa malm-värde som ofvan R:dr 196,753. 33.

Då från värdet af Fjerdeparts-egarnes malm 115,200 R:dr först måste afräknas ej mindre de af brukande Bergsmännen, för egne och öfrige Fjerdeparts-egares räkning, under året insatta grufve-brytnings-medel, utgörande 70,062 R:dr 9 sk. 5 r:st., än ock vissa communal-afgifter och bevillning 5 procent af utdelningen, så har der-efter 1850 års fjerdeparts-reveny, enligt Grufve-Rättens beslut, blifvit utsatt till 50 R:dr Banco, hvilken reveny är 17 R:dr 36 sk. större än den under år 1849, ölver-skjutande med 18 R:dr 32 sk. revenyen i medeltal under de 5 åren 1844—1848. samt med 43 R:dr 36 sk. 10 r:st., allt Banco medel-revenyen under qvinqvennum 1839—1843.

Koppar-tillverkningen af malm från de skattlagde grufvorne vid Stora Kopparberget har under Bruksåret 1850 uppgått till ett belopp af 4,736 Sk~~ll~~ 7 L~~ll~~ 16 ~~ll~~. som, på Fahlu Krono-våg invägs, fördelas sålunda:

	Sk ll	L ll	ll
Kronans Tionde-koppar	472.	2.	15 $\frac{1}{2}$.
Konst-Stats-Koppar	183.	16.	19 $\frac{1}{2}$.
Armbösse- och Provisions-koppar	14.	10.	3 $\frac{1}{2}$.
Transport	670.	10.	3 $\frac{1}{2}$.

	Sk	L	ö
Transport	670.	10.	3½.
Proste-koppar	45.	—	—
Ströms-afrads-koppar	5.	9.	17.
Bergsmännens behällne koppar	4,045.	8.	3½.

Summa Koppar som ofvan 4,736. 7. 16.

Utom denna tillverkning af malm från de skattlagde grufvorne hafva 249 Sk 19 L 17 ö så kallad fri-koppar, eller sådan för hvilken icke någon Tionde erlägges, blifvit åstadkomne dels genom slagg-bruk, dels ock af malm från Insjö-, Carl Johans och Nicolai, utom Stora Kopparbergs grufvas område belägne, grufvor.

Hela den vid Stora Kopparberget år 1850 åstadkomne så väl skattlagde, som från afgift befriade koppar-tillverkning finnes således hafva uppgått till 4,956 Sk 7 L 13 ö, hvilket quantum är 36 Sk 8 L 6 ö större, än det under år 1849 tillverkade beloppet, samt öferskjuter med 966 Sk 7 L 4 ö medelproductionen under de 5 åren 1844—1848 och med 1,737 Sk 7 L 8 ö medelbeloppet under qvingvennum 1839—1843.

Om nu koppar-tillverkningen vid de öfrige år 1850 i gång varande Kopparverk sammanräknas med productionen vid Stora Kopparberget, så finnes, på sätt efterföljande tabell närmare utvisar, hela beloppet uppgå till . Sk 10,102. 8. 3.

Koppar-tillverkningen utgjorde år	1849	„	9,928.	16.	6.
„	i medeltal åren 1844—1848	„	8,638.	—	14.
„	„	„	6,294.	13.	2.
„	„	„	6,130.	8.	18.

	Uppgifven Koppar-tillverkning år 1850.			Taxeringen bestämd till	Kongl. Maj:ts och Kronans Afradskoppar.		
	Sk \mathcal{E}	L \mathcal{E}	Ö		Sk \mathcal{E}	L \mathcal{E}	Ö
Vid Stora Kopparberget af skattlagde grufvornes malm	4,736	7	16	Hvarje 10:de Sk \mathcal{E} , efter afdrag af Pastorsandelen.	472	2	15 $\frac{3}{4}$
» dito af malm från Insjö, Carl Johans och Nicolai nya grufvor	36	15	13	Ännu ej taxerade.	—	—	—
» dito af slaggr från gamla Hyttevarp	183	4	4	Tillverkningen skattefri.	—	—	—
» Ljusnarsbergs Kopparverk uti Örebro Län	103	13	17	Åtnjuter frihets-år.	—	—	—
» Flögforss dito i dito Län	279	9	—	dito dito.	—	—	—
» Yxsjö dito i dito Län	66	—	—	dito dito.	—	—	—
» Åtvidabergs dito i Östergötlands Län	3,326	19	9	Hvarje 30:de Sk \mathcal{E} .	110	17	19
» Gottenviks dito i dito Län	22	1	5	dito dito.	—	14	14 $\frac{1}{8}$
» Tunabergs dito i Södermanlands Län	56	18	18	dito dito.	1	17	19 $\frac{1}{2}$
» Riddarhytte dito i Westmanlands Län	322	12	—	dito dito.	10	15	1 $\frac{1}{2}$
» Garpenbergs dito i Kopparbergs Län	62	15	10	Åtnjuter frihets-år.	—	—	—
» Sägghytte dito i dito Län	215	1	15	Hvarje 30:de Sk \mathcal{E}	7	3	7 $\frac{5}{8}$
» Korssnäs dito i dito Län	78	1	8	dito dito.	2	12	1 $\frac{1}{2}$
» Löfås dito i dito Län	113	11	13	dito dito.	3	15	14 $\frac{1}{2}$
» Svartviks dito i dito Län	40	10	15	Åtnjuter frihets-år.	—	—	—
» Waldemarsviks dito i Calmar Län	87	12	3	Ännu ej taxerad.	—	—	—
» Gustafs- och Carlbergs dito i Jemtland	370	12	17	Åtnjuter frihets-år.	—	—	—
Summa Koppar-tillverkning	10,102	8	3	Kronans Afrad	609	19	12$\frac{1}{17}$

d) *Nickel-tillverkningen.*

Brytningen af Nickel-malm uti Klefva i Alsbeda socken och Jönköpings Län belägne grufva har äfven år 1850 fortgått och 2,372½ Sk℔ malm blifvit uppfordrade. För smältning har endast en Sulu-ugn varit begagnad, vid hvilken så kallade anriknings-smältningar på förut tillverkad Skårsten ägt rum; varande afsigten, att i stället för tillverkning af rå-Nickel och dess garning till Nickel-koppar, genom dessa anriknings-smältningar genast erhålla en säljbar vara under namn af Speiss, utgörande en förening af Nickel och Koppar med svafvel.

e) *Messings-tillverkningen.*

Messings-tillverkningen har år 1850 uppgått till följande belopp:

	Sk℔	L℔	℔
Vid Skultuna Bruk i Westmanland	539.	7.	2.
» Gusums dito i Östergöthland	42.	10.	—
Summa Messings-tillverkning	581.	17.	2.

Vid Koppar- och Nickel-tillverkningarna hafva under året tillsammans 2,198 arbetare varit använde, deraf 1,479 vid sjelfva grufvetrytningen samt 719 vid förädlings- och smält-verken.

7de Artikeln.

Diverse Verk och Inrättningar.

Koppar-hamrar.

	Uppgifvet Koppar-smide år 1850.		
	Sk℔	L℔	℔
Vid Avesta Bruk i Kopparbergs Län	1,320	3	3
» Tunabergs Kopparverk i Södermanlands Län	94	14	15
» Forssjö Bruk i dito Län	22	5	11
» Åtvidabergs Kopparverk i Östergöthlands Län	186	12	3
» Mårdsätter i Örebro Län	25	5	4
» Kjällefäll i Skaraborgs Län	85	7	—
» Grafvenforss i Elfsborgs Län	103	—	—
» Catrineforss i dito Län	52	—	—
» Lessebo Bruk i Kronobergs Län	146	10	—
» Graneforss i Blekinge Län	125	15	5
» Olofsström i dito Län	100	—	—
Summa Koppar-smide	2,264	43	1

Bly-smältnings-Verk.

Bly-tillverkningen år 1850 har uppgått till följande belopp:

	Sk l	L l	Ö
Vid Konung Gustaf den Tredjes Silfver-verk i Fahlun	63.	9.	—
» Sala Silfver-verk	184.	8.	16.
» Boda dito i Kopparbergs Län	84.	9.	—
» Guldsmedshytte eller Elzviks Silfververk i Örebro Län	827.	4.	12.
» Bornshyttan i dito Län	95.	5.	4.
Summa Bly-tillverkning	1,254.	13.	12.

Derjemte har såsom biproduct erhållits vid Sala Silfververk 33 Sk~~l~~ 13 L~~l~~ samt vid Elzviks dito 67 Sk~~l~~ silfverglitt och glete.

Zink-Verk.

Af malmer från Hammars- och Godegårds socknar, den förra uti Örebro och den sednare uti Östergöthlands Län har vid det på Ekensbergs egendom i Stockholms Län inrättade verk en Zink-tillverkning blifvit åstadkommen till ett belopp af 258 Sk~~l~~

Cobolt-Verk.

Sedan Vena Cobolt-verk uti Örebro Län blifvit nedlagdt, har Cobolt-tillverkning år 1850 endast ägt rum till följande belopp:

Vid Tunaberg i Södermanland	5,663.	Hvaraf Kronans 30:del	188 $\frac{2}{3}$.
---------------------------------------	--------	---------------------------------	---------------------

Svafvel-Bruk.

Svafvel-tillverkningen har år 1850 blifvit uppgifven sålunda:

	Sk l	L l	Ö		Sk l	L l	Ö
Vid Stora Kopparberget	39.	5.	—	Hvaraf Kronans 30:del	4.	6.	3 $\frac{1}{2}$.
» Dylta Svafvelbruk i Örebro Län	403.	10.	—	» » 40:del	30.	7.	—
» Sägghytte Kopparverk i Kopparbergs Län	140.	10.	—	» » 30:del	4.	13.	13 $\frac{1}{2}$.
» Korssnäs dito i dito Län	55.	—	—	» » dito	4.	16.	13 $\frac{1}{2}$.
» Löfås dito i dito Län	38.	9.	10.	» » dito	4.	5.	13.
» Östra Silfberget	220.	5.	—	Åtnjuter frihets-år	—	—	—
» Ervalla Svafvelbruk i Örebro Län	76.	—	—	Dito dito	—	—	—
Summa Svafvel	872.	19.	10.	Kronans afrad	39.	9.	3.

Vitriol-Verk.

Vitriol-tillverkningen har år 1850 uppgått till följande belopp:

	Sk ^g		Sk ^g	L ^g	ö
Vid Stora Kopparberget	742.	Hvaraf Kronans 30:del	24.	14.	13½.
» Dylta Svafvelbruk i Örebro Län	586.	» » 10:del	58.	12.	—
» Ölands Alunbruk	640.	» » 30:del	24.	6.	13½.
» Lovers dito på Öland	200.	» » dito	6.	13.	6½.
<u>Summa Vitriol 2,168.</u>		<u>Kronans afrad 111. 6. 13.</u>			

Alun-Bruk.

	Uppgifven tillverk- ning år 1850.	Taxeringen.	Kronans afrad.
	Tunnor.		Tunnor.
Vid Andrarum i Christianstads Län	1,588	Som medelpriset å den år 1849 för- sålda 10:de Alun uppgått till endast 10 R:dr 41 sk. 4 rst. Banco för Tunnan, så erlægges till följe af Kongl. Brefven den 23 Januari 1836 samt den 10 Mars 1837, allenast ½ procent af tillverknings-belop- pen.	7,94
» Ölands Alunverk	1,838		9,19
» Lovers dito på Öland	600		3
» Latorps dito i Örebro Län	3,200		16
» Kafås dito i Skaraborgs Län	455		2,27
» Hönsätters dito i dito	799		3,99
» Carlsfors dito i dito	773		3,87
<u>Summa Tunnor Alun</u>		<u>Kronans afrad</u>	
	9,253		46,26

Rödfärgs-Verk.

	Uppgifven tillverkning år 1850.	Taxeringen bestämd till	Kronans afrad.
	Tunnor.		Tunnor.
Vid Stora Kopparberget	1,475	Hvar 30:de Tunna.	49 $\frac{1}{6}$
» Dylta Svafvelbruk i Örebro Län . . .	4,006	» 40:de dito.	400 $\frac{3}{5}$
» Ridkärrs Rödfärgsverk i dito Län . . .	433	» 30:de dito.	141 $\frac{3}{10}$
» Risbacka dito i dito Län	360	ditto dito.	12
» Gammelbo dito i dito Län	56	ditto dito.	11 $\frac{3}{15}$
» Östra Silfberget i Kopparbergs Län . . .	547	Hvar 50:de dito.	102 $\frac{7}{10}$
» Ingarfs Rödfärgsverk uti Fahlun . . .	744	» 30:de dito.	24 $\frac{4}{5}$
» Gamla Herregårdens dito uti dito . . .	2,130	ditto dito.	71
» Elsborgs dito uti dito	135	ditto dito.	4 $\frac{1}{2}$
» Peterburgs dito i Gefleborgs Län . . .	403	ditto dito.	31 $\frac{3}{10}$
» Ölands Alunbruk	555	ditto dito.	18 $\frac{1}{2}$
» Lovers dito	104	ditto dito.	3 $\frac{4}{15}$
» Klefva Rödfärgsverk i Jönköpings Län	199	Hvar 20:de dito.	91 $\frac{9}{20}$
Summa Tunnor Rödfärg	10,847	Kronans afrad	624 $\frac{2}{3}$

Blyertz-Verk.

Tillverkningen af Blyertz har vid de inom Norbergs Socken och Bergslag i Westmanlands Län inrättade Blyertz-verk uppgått till ett belopp af 144 *Skz* 14 *Lz*.

Porfyr- och Marmor-Bruk.

Vid *Elfvedahls Porfyrverk* i Kopparbergs Län hafva Porfyr-arbeten blifvit förfärdigade till ett värde af R:dr 2,000. — —

» *Kolmårdens Marmorbruk* i Östergöthland hafva äfven åtskillige marmor-arbeten blifvit verkställda till ett uppgifvet värde . . . » 3,089. 4. 6.

Summa Banco R:dr 5,089. 4. 6.

Brunstens-brott.

Som de på Spexeruds och Hohults hemmans mark uti Ödestugu och Rogberga socknar inom Jönköpings Län befintelige Brunstens-brott icke varit arbetade år 1850,

har brytning af Brunsten blifvit anställd endast uti brotten på Bölets hemmans mark uti Udenäs socken och Skaraborgs Län; och har den erhållne Brunsten blifvit uppgifven utgöra 150 Skz.

Vid Alun-, Svafvel-, Victriol- och Rödfärgs- m. fl. här uppräknade Verk hafva under året sysselsatts 678 arbetare.

Stenkols-Verk.

Vid det uti Wäsby Socken och Malmöhus Län belägne Höganäs Stenkols-verk har Kol-brytningen år 1850 genom indrifning af Orter fortgått uti Ryds gamla schakt samt schakten Ruth och Kronan; och har det år 1847, under namn af Prins Carl, påbörjade uppfodrings-schakt ytterligare blifvit afsänkt 6 famnar, så att dess djup vid 1850 års slut utgjorde 50 famnar, hvarunder kol-flötsen och botten-leran blifvit genombrutne. För uppfodringar af kol utur detta sistnämnde schackt har en ny ångmachin blifvit uppsatt, som vid årets slut kommit i gång. Vattnet, hvars tillopp varit något mindre, än under år 1849, har undanhållits genom machinernes verksamhet uti schackten Ryd och gamla Ryd.

Stenkols-brytningen, hvarvid 289 arbetare varit sysselsatte, har år 1850 uppgått till följande belopp:

Af N:o 1	Tunnor	49,954.
» N:o 2	»	78,352.
» N:o 3	»	44,153.

Summa uppfodrade Tunnor Stenkol 169,459.

Vid Stenkols-verket hafva blifvit försålde:

Af N:o 1	Tunnor	43,656.
» N:o 2	»	20,428.
» N:o 3	»	25,062.

Summa försålde Tunnor Stenkol 89,146.

Vid Stenkols-verket hafva blifvit consumerade:

Af N:o 1	Tunnor	7,709.
» N:o 2	»	65,040.
» N:o 3	»	26,547.

Summa consumerade Tunnor Stenkol 99,296.

På sätt efterföljande, enligt Tullverkets räkenskaper, upprättade tabell närmare utvisar, har exporten af sådane särskilta Bergverks-effecter, hvilka icke under Artiklarne 3, 4 och 5 här förut blifvit upptagne, år 1850 förhållit sig sålunda:

Tabell, utvisande 1850 års export af här nedan upptagne Bergverks-producter, upprättad i enlighet med Tullverkets Räkenskaper.

	Koppar, helfärdiga arbeten.	Koppar, smidd eller valsad.	Koppar, garvad.	Koppar, rå.	Koppar-Nickel.	Messing, orbetad.	Messing, arbetad.	Koppar- och Messings-tråd.	Jern- och Ståltråd.	Bly, orbetadt.	Jernskrot.	Cobolt-malm.	Cobolt-metall.	Bla Vitriol.	Grön Vitriol.	Alun.	Svafvel.	Rödferg.	Brunsten.	Blyertz.
	Sk ö	Sk ö	Sk ö	Sk ö	ö	Sk ö	ö	ö	ö	Sk ö	Sk ö	ö	ö	L ö	L ö	L ö	L ö	T:r	Sk ö	L ö
Till Norrige	74 $\frac{1}{2}$	8	5	1 $\frac{1}{2}$	—	2	305	—	20	—	—	—	—	—	—	3,770	5	6	22 $\frac{1}{2}$	120
» Finland	—	84	7	—	—	6 $\frac{1}{2}$	123	3,813	8,006	59 $\frac{1}{2}$	267	22	—	26 $\frac{1}{2}$	2,567	3,221	2,552	1,030	7 $\frac{1}{2}$	2,468
» Ryssland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	585	90	—	—	90,083	684	1,850	—	1,308
» Preussen	—	—	4,094	—	2,500	—	—	—	—	—	150	—	—	—	—	19,584	—	114	—	—
» Danmark	4 $\frac{1}{2}$	—	1,156	—	—	10	6	—	—	—	—	20	—	—	—	13,209	—	22	—	—
» Mecklenburg . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	11,300	—	—	—	—	—	—	340	—	87	—	—
» Lybeck	—	—	1,808	—	11,125	—	—	—	—	—	—	380	49	—	—	1,190	—	—	—	—
» Hamburg	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	14,790	—	—	—	—
» Hannover och Oldenburg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	595	—	30	—	—
» Nederländerne . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17,491	—	112	—	—
» Stora Britannien .	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	150	—
» Frankrike	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—
» Afrika	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	—	—	—	—
» Asien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—
» Norra Amerika . .	—	—	—	—	—	—	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» Brasilien	—	—	—	—	—	—	820	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa Export	79 $\frac{1}{2}$	92	7,072	1 $\frac{1}{2}$	13,625	18 $\frac{1}{2}$	1,444	3,813	19,326	59 $\frac{1}{2}$	457	1,007	139	26 $\frac{1}{2}$	2,567	164,392	3,241	3,419	180	3,896

Collegium får slutligen i underdånighet uppgifva de under loppet af år 1850 tillätne nya verkstäder, på sätt som följer, nemligen:

1:o Nya Smält-härdar.

- Vid *Johannisholms Bruk* i Venjans Socken och Kopparbergs Län, en Smält-härd.
 » *Lesjöforss Bruk* i Rämmens Socken, Filipstads Bergslag och Vermlands Län, en Puddlings-ugn.
 » *Lyreds Bruk* i Gunnarskogs Socken, Jösse härad och Vermlands Län, en Smält-härd.

Alla dessa 3 Smält-verkstäder tillätne med oinskränkt tillverknings- och vägförings-rätt.

2:o Jern-Manufactur-Verk.

- Vid *Lennartsforss Bruk* i Trankils Socken, Nordmarks Härad och Vermlands Län, en Vattenslägga.
 » *Näfvevarns Bruk* i Tunabergs Socken, Jönåkers Härad och Södermanlands Län, en Kupol-ugn för tillverkning af hvarjehanda gjutgods.
 » *Christinaforss Bruk* i Hvitsands Socken, Fryksdals Härad och Vermlands Län, ett manufactur-verk, bestående af tre Spikhamrar och en Klippsax för en Stock, jemte en Glöd-ugn.
 » *Lyreds Bruk* i Gunnarskogs Socken, Jösse Härad och Vermlands Län, en Knipp- och två Spik-hamrar samt en Stjelp-ugn.

3:o Mas-ugn.

Vid *Hasselforss Bruk* i Skagershults Socken, Edsbergs Härad och Örebro Län.

Deremot hafva, enligt derom gjorda ansökningar och meddelade Resolutioner, följande nedläggningar af verkstäder och smiden år 1850 ägt rum, nemligen:

a) **Stångjerns-Smide och Härdar.**

Vid <i>Norshammars Bruk</i> i Svärta Socken, Rönö Härad och Södermanlands Län, två härdar med 45 <i>Sk</i> frälse-rätt samt 300 <i>Sk</i> emot hammarskatt	sk 18
» <i>Axbergshammars Bruk</i> i Axbergs Socken, Örebro Härad och Län, en härd med 463 <i>Sk</i> 10 <i>L</i> smide, deraf 63 <i>Sk</i> 10 <i>L</i> utgör frälse-rätt	345. —
» <i>Bruzaholms Bruk</i> i Hults Socken, Södra Vedbo Härad och Jönköpings Län, en härd med	463. 10.
» <i>Carlströms Bruk</i> i Krigsbergs Socken, Aska Härad och Östergötlands Län, en härd med 30 <i>Sk</i> frälse-rätt samt 570 <i>Sk</i> emot hammar-skatt	450. —
	600. —

Transport 1,858. 10.

	Sk	L
	Transport	4,858. 10.
Vid <i>Forssviks Bruk</i> i Udenäs Socken, Vadsbo Härad och Skaraborgs Län, två härdar med		4,000. —
» <i>Billsbro Bruk</i> i Vestra Vingåkers Socken, Oppunda Härad och Södermanlands Län, två härdar med		500. —
» <i>Södra Gisslarbo Bruk</i> i Malma Socken, Åkerbo Härad och Vestmanlands Län, två härdar med		4,079. 3.
» <i>Delaryds Bruk</i> i Götharyds Socken, Sunnerbo Härad och Kronobergs Län, en härd med		250. —
» <i>Smedstorps Bruk</i> i Lilla Malma Socken, Willåttinge Härad och Södermanlands Län, en härd med		275. —
» <i>Hultaforss Bruk</i> i Bollebygds Socken och Härad af Elfsborgs Län, en härd med		600. —
Summa nedlagdt Smide vid förenämnde 14 härdar		<u>5,562. 13.</u>

b) *Masugn.*

Vid *Svärta* eller *Norshammars Bruk* i Svärta Socken, Rönö Härad och Södermanlands Län har Ullabergs masugn blifvit nedlagd.

Bergs-Collegium framhärdar med djupaste vördnad, trohet och nit

Stormäktigste Aller-Nådigste Konung!
Eder Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåter.

FR. ÅKERMAN.

F. A. BERNDES. ADOLF HALLGREN.

Stockholm den 6 November 1851.

J. O. Myrberg.

STOCKHOLM, 1851.

P. A. NORSTEDT & SÖNER, *Kongl. Boktryckare.*
